

Innspill til melding til Stortinget om profesjonsutdanningene (profesjonsmeldingen) fra Universitetet i Agder

Universitetet i Agder vil innledningsvis takke for muligheten til å komme med innspill til profesjonsmeldingen.

Generelt

1. I teksten over har vi trekt opp ein del utfordringar for profesjonsutdanningane. Er de samde i at dette er sentrale utfordringar? Kva vil de eventuelt trekkje fram for å supplere eller korrigere dette utfordringsbiletet?

Begrepet profesjonsutdanning er ikke definert, men det er utdanninger med rammeplan som omtales. I tillegg til at det finnes profesjonsutdanninger uten rammeplan, er også de rammeplanstyrte utdanningene svært forskjellige og har ulike utfordringer.

Overordnet er UiA enige i at de utfordringer som trekkes opp er relevante for profesjonsutdanningene. Det anses som en utfordring at profesjonsutdanningene i for stor grad blir detaljstyrt gjennom rammeplaner og forskrifter. Dette begrenser institusjonenes handlingsrom og mulighet for videre utvikling av studietilbudene. Det er UiAs vurdering at den nasjonale styringen av disse utdanningene bør foregå på et mer overordnet nivå enn den detaljstyringen det legges opp til i dag.

Vedrørende spesifikke utdanninger vil UiA påpeke følgende:

Vi ser at det er god søkning til våre helsefaglige utdanninger, blant annet sykepleierutdanningen. Trenden i de senere år (fra 2021) har imidlertid vært at antallet søkere synker. Dette gjelder for sykepleier- og vernepleierutdanningene ved UiA og de fleste øvrige institusjoner. Så langt vi kan se, kan utfordringsbildet beskrives ved at det i arbeidslivet er et udekket behov for kandidater med helsefaglig utdanning, kapasiteten er for lav til å utdanne et tilstrekkelig antall kandidater og søkningen til flere av de sentrale profesjonsutdanningene er synkende. Dette framkommer også tydelig i helsekommisjonens rapport og i utsynsmeldingen.

Framover er det viktig at barnehageprofesjonen ikke glemmes. Den er yngre enn de andre lærerprofesjonene, og er en bachelorutdanning mens de andre lærerutdanningene nå er på masternivå.

Når det gjelder ingeniørutdanning, er det vår oppfatning at praksisopplæring med fysisk utplassering kan være positivt for studentene, men det anses ikke nødvendig for god kvalitet i utdanningen. En aktiv deltakelse fra næringslivet forutsetter støtteordninger. Det næringsliv som lever av eksport, er så konkurranseutsatt at meningsfullt samarbeid om ingeniørutdanning er svært utfordrende uten tilskuddsordninger.

2. Korleis kan universitet og høgskular utvikle utdanningane i tråd med framtidige kompetansebehov og samfunnsendingane vi trekk opp?

UiA vil peke på viktigheten av gode rammebetingelser, handlingsrom, langsiktighet og samarbeid i denne sammenheng.

En økning av kapasitet kan blant annet kreve investeringer i infrastruktur, et økt antall praksisplasser og en særlig og målrettet styrking av fagmiljøene. Dette er tiltak med langsiktig horisont, og en betydelig økning i kapasitet bør implementeres over flere år.

Utvikling av utdanningene må skje i tett samarbeid med arbeid- og næringsliv, og med konstant fokus på kravet om forskningsbasert undervisning.

Videre vil UiA peke på et økende behov framover for samarbeid mellom institusjonene, særlig i fag som har spesielt lav rekruttering. Innenfor lærerutdanningene gjelder dette særlig fremmedspråk og praktiske og estetiske fag. Et større samarbeid om fag eller deler av en utdanning fordrer en god økonomisk modell for slikt samarbeid. Vi ønsker derfor at meldingen har forslag til modeller som kan løse utfordringene tverrinstitusjonelt samarbeid gir.

Utsynsmeldingen har klare anbefalinger på hva slags disipliner og studier som bør prioriteres framover. Samtidig løfter meldingen et viktig poeng som vi mener er relevant for den varslede profesjonsmeldingen, nemlig det faktum at det er mye usikkerhet knyttet til hva som vil være kompetansebehovene i framtiden. Utsynsmeldingen peker derfor på en rekke ferdigheter og kompetanser av mer generisk karakter som vil være betydningsfulle: Analytiske ferdigheter, kritisk tenkning og refleksjonsevne, etisk kompetanse, samarbeidskompetanse og tverrfaglig kompetanse.

Kvalitet

3. Sikrar krava vi stiller til fagmiljø gjennom lov og forskrift kvalitet og relevans i profesjonsutdanningane, eller er dei til hinder for t.d. praksisretta utdanningar?

I utgangspunktet mener UiA at de krav som stilles til fagmiljø i lov og forskrift, og da særlig i studietilsynsforskriften, er viktige for å sikre kvalitet og relevans i profesjonsutdanningene. Så ser vi at det kan være utfordrende på den ene side ivareta krav til forsknings- og undervisningskompetanse og på den andre side sikre at fagmiljøet har relevant og nyere praksiserfaring. Dette er blant de forhold som gjør profesjonsutdanningene særlig ressurskrevende.

Det vises til pågående arbeid med revidering av forskrifter for stillinger i UH-sektoren. Endringer i denne sammenheng kan få konsekvenser for definisjonene av fagmiljø. Problemstillinger må derfor ses i sammenheng.

4. Kva barrierar finst når det gjeld å tilsetje personar med fersk erfaring frå yrkesfeltet anten i delte eller heile faglege stillingar i profesjonsutdanningane? Kva kan byggje ned desse barrierane?

Krav knyttet til kompetansenivå i fagmiljøet kan gjøre det vanskelig å ansette personer med fersk erfaring fra praksisfeltet. Dette kan motvirkes ved at det legges opp til ordninger for kombinasjonsstillinger og hospitering o.l. Dette vil imidlertid kreve at det blir avsatt ressurser.

Det bør bli enklere å ansette personer i ulike former for kombinerte stillinger mellom akademia og helsetjenestene. Det vil, så langt UiA kan se, kreve at lov(er), avtaleverk og finansieringsformer avklares. Departementets krav om at flere av masterutdanningene innenfor sykepleievitenskap skal ha en «avhoppingsmulighet» før fullført mastergradsutdanning er til hinder for å bygge relevant kompetanse for å drive mastergradsutdanninger. Den hindrer også mulighetene for å rekruttere til ph.d.-stillinger.

Det vises til at de med fersk erfaring fra yrkesfeltet sjelden har doktorgrad. De blir da eventuelt ansatt som universitetslektorer og får lite FoU-tid. På denne måten kan det være krevende å bygge førstekompetanse.

5. Er det utfordringer med å rekruttere personer med førstekompetanse til utdanningene og i tilfelle kvifor?

Det varierer mellom utdanninger i hvilken grad det er utfordrende å rekruttere. Innenfor helsefag er det en stor utfordring å rekruttere folk med førstekompetanse. En viktig grunn er at det faktisk er få personer med førstekompetanse og profesjonsutdanning. Innenfor vernepleie er det i tillegg utfordringer med å rekruttere vernepleiere med mastergradsutdanning. Rekruttering er også en særlig utfordring for barnehagefeltet.

Uten språkkrav er det relativt lett å få kvalifisert arbeidskraft innenfor ingeniørutdanningen, men dette endrer seg med krav om å beherske skandinavisk språk.

Det trengs flere med forskerutdanning innen alle våre profesjonsutdanninger. For å få dette til trengs det både en satsing på mastergradsutdanninger og betydelig satsing på stipendiatstillinger innen disse utdanningene for å bygge kompetanse.

6. Kva skal til for å bygge sterke forskningsmiljø i profesjonsutdanningene. Kva er barrierane?

Rekruttering og utvikling av kvalifiserte forskere er et nødvendig og viktig utgangspunkt. Videre må det avsettes tid og ressurser til forskning, noe som innebærer at utdanningene må tilføres ressurser i et tilstrekkelig omfang. Det er også viktig at fagmiljøet har en størrelse og sammensetning som kan bygge opp under forskningsaktiviteten. Aktive forskningsmiljø har også et velutviklet nasjonalt og internasjonalt nettverk.

En av de viktigste barrierene er tid og ressurser til forskningsaktiviteter.

UiA mener det er viktig at profesjonsrelevant forskning prioriteres i tilstrekkelig grad, for eksempel i NFR. Innenfor de helsefaglige profesjonsutdanningene ser man at det i helseforetakene er høyere prioritering av medisinskfaglig forskning enn forskning knyttet til andre profesjoner. Kommunesektoren har tradisjonelt satt av lite midler til forskning.

Det kan diskuteres hvorvidt praksisnær og profesjonsrettet forskning, eksempelvis innenfor helsefagene, gir samme status og er like meritterende som disiplinforskning. Det bør være samsvar mellom det som er viktig for individets karriereløp og det som er viktig for profesjonens utvikling. Profesjonsforskningens status og profesjonens egen status er derfor viktig. Det kan også være en barriere dersom det er en større andel av førstelektorer enn førsteamanuenser i profesjonsutdanningene, fordi doktorgraden kan gi større innretning mot forskningsaktivitet. For å motivere til økt profesjonsforskning er det viktig med langsiktig stabil mulighet for ekstern finansiering av forskningsprosjekt, slik at man også kan øke antall ph.d.-stillinger.

For ingeniørutdanningene er hovedutfordringen at Norges forskningsmiljøer domineres av store forskningsinstitusjoner med SINTEF i spissen. Disse institusjonene tiltrekker seg forskningsmidlene på en måte som ikke gjenkjennes i andre skandinaviske land.

Sterke og relevante forskningsmiljøer i profesjonsutdanningene bygges ved samarbeid. For ingeniørutdanningene er samarbeid med industrien og samarbeid/arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene viktig. Et viktig virkemiddel er at forskningsmidlene i større grad tildeles direkte til samarbeide mellom næringsliv og universiteter. En styrking og

videreutvikling av Nærings-ph.d.-ordningen kan sikre dette. Det faktum at denne ordningen nå er nedskalert, rammer praksisnær og anvendt forskning i norsk næringsliv.

7. Korleis kan koplinga mellom forskning og undervisning innan profesjonsfag bli betre?

Overordnet sett er det viktig å styrke forskningskompetansen i personalet. Videre må forskningsperspektivet integreres enda bedre i utdanningene. For å oppnå dette, må det fortsatt satses på å bygge sterke forskningsmiljøer.

Aktuelle elementer:

- Involvere studenter i forskningsprosjekter og -grupper og utvikle støtteordninger som kan bidra til dette
- Tydelig kobling mellom studieprogram og forskningsgrupper
- Styrke og videreutvikle Nærings-ph.d.-ordningen
- Støtte- og tilskuddsordninger til næringsliv som går inn i kombinert undervisnings- og forskingssamarbeid med UH-institusjoner
- Støtte- og tilskuddsordninger til utveksling av ansatte mellom næringsliv og UH-institusjon

8. Korleis påverkar rammeplanane kvalitet og gjennomføring i profesjonsutdanningane?

UiA viser til at rammeplanane for de ulike profesjonsutdanningene er ulike. RETHOS legger opp til svært detaljert styring av helse- og sosialfaglige utdanninger med forskriftsfesting på flere nivå, noe som for eksempel gir meget detaljerte og omfattende læringsutbytter.

Prinsipielt sett utfordrer rammeplaner og forskrifter UH-institusjonenes selvstyre. Det bør ikke være tvil om at det er institusjonene som er ansvarlige for utdanningene.

Om enn i varierende grad, kan detaljerte rammeplaner gi lite rom for institusjonene til å utvikle utdanningene. Rammeplanene kan ha en konserverende effekt og være til hinder for kvalitetsutvikling og tilpasning til regionale behov og aktualitet. UiA mener at detaljeringsgraden i retningslinjer og forskrifter bør reduseres. Styring ovenfra kan også gjøre det vanskeligere å tilpasse programmene til særlige styrker i fagmiljøene, og kan virke bindende på dialogen med praksisfeltet.

På den annen side er UiA innforstått med at rammeplanene spiller en viktig rolle når det gjelder å sikre lik kvalitet i yrkesutøvelsen uavhengig av ved hvilken institusjon utdanningen er gjennomført.

9. Kva bidreg rammeplanane for ingeniørutdanningane med, og er det framleis behov for rammeplanar for ingeniørutdanningane? Dersom det er behov for rammeplanar, er det noko som bør endrast i dagens rammeplan for ingeniørutdanningane?

Rammeplaner bidrar til grunnleggende kvalitet og læringsinnhold og bør beholdes, men i en mindre detaljert form enn dagens rammeplaner.

10. Korleis fungerer samarbeidet mellom arbeidsliv og utdanning? Kva skal til for å få til godt samarbeid og kva barrierar finst det?

Samarbeid mellom arbeidsliv og utdanning skjer på mange ulike nivå. Praksis som en del av utdanningen innebærer ekstra kostnader for institusjonene, direkte eller indirekte. Det er derfor viktig med et finansieringssystem som tar hensyn til dette. Videre påpekes betydningen av å styrke forskningskompetansen i praksisfeltet. Ansatte med

forskningskompetanse kan bidra til utvikling av tjenestene og er viktige for at praksisfeltet tar i bruk resultatene fra forskning.

UiAs ulike profesjonsutdanninger har et tett samarbeid med relevante deler av arbeidslivet. Vi møter våre samarbeidspartnere i ulike sammenhenger, på alle nivåer. Gjennom en årrekke er det utviklet et godt samarbeid med relevante aktører om gjennomføring av praksis for våre profesjonsutdanninger.

Det er viktig å arbeide målrettet og systematisk med samarbeidet og avtaler på alle nivå og for felles forståelse av betydningen av samarbeidet. For lærerutdanningenes vedkommende har man øvingslæreravtale som regulerer mange viktige forhold. Manglende insentiv kan imidlertid være en barriere.

En aktuell utfordring er imidlertid knyttet til kapasiteten til å ta imot et økende antall studenter, særlig i sykepleie. Om flere studenter skal ut i praksis, må det avsettes ytterligere ressurser til dette arbeidet både fra UH-sektoren og fra arbeidslivet.

Ved UiA trekkes arbeidslivet inn i ulike prosesser, dette gjelder for eksempel i forbindelse med programevalueringer og ved større endringer i studieprogrammene.

11. Korleis fungerer dialogen mellom universitet og høgskular og arbeidsliv/samfunn, og er det tiltak som kan bidra til god dialog om kvalitet og relevans i utdanningane.

Jf. svar på spørsmål 10.

Kapasitet

12. I Utsynsmeldinga blir det fast slått at dimensjoneringa av utdanningssystemet skal bli meir i tråd med behovet i samfunnet. Det skal skje mellom anna gjennom at UH-sektoren prioriterer å auke talet på studieplassar innanfor område som er etterspurde av arbeidslivet og av dei utdanningssøkjande, og som er særleg viktige for Noreg: IKT, helse og utdanning som er nødvendig for det grønne skiftet. Korleis kan institusjonane arbeide for å sikre tilstrekkeleg kapasitet i profesjonsutdanningane?

Det vises til at det i arbeidet med utsynsmeldingen ble nedsatt en arbeidsgruppe som så på dimensjoneringsspørsmålet. UiA slutter seg til arbeidsgruppens oppfatning av utfordringene. For utdanninger med stort innslag av praksis styres heller ikke utdanningenes kapasitet av UH-institusjonene alene, men institusjonene er avhengige av kvalitativt gode praksisplasser.

UiA mener det er avgjørende at de aktuelle studietilbudene får tildelt tilstrekkelige ressurser. Det gjelder nasjonalt, så vel som ved institusjonene. Dette bør være langsiktige satsinger som gjør det mulig å rekruttere flere ansatte til fagmiljøene, øke omfang av forskning og som kan gradvis øke antall studenter ved utdanningene. Tilgangen på ansatte med førstekompetanse og relevant klinisk kompetanse er en utfordring som kan hindre kapasitetsøkning i de helsefaglige utdanningene. Når det gjelder kapasiteten i tjenestene vil også det å beholde og rekruttere allerede utdannede kandidater være betydningsfullt. Utdanningsinstitusjonene utdanner mange kandidater som velger å jobbe i andre sektorer enn der de har sin profesjonsutdanning.

For lærerutdanningenes vedkommende, er det viktig å se på kapasitet helt ned på *fagnivå*, og ikke bare på *antall* lærere, når det kommer til behov for lærere i skolen fremover.

13. Har de døme på god dialog mellom universitet og høgskular og arbeidsliv for å sikre at kapasiteten er i tråd med behovet i arbeidslivet?

Det vises til svar på spørsmål 10.

UiA og våre ulike profesjonsutdanninger har gjennomgående god dialog med relevant arbeidsliv. Kontakten finner for eksempel sted gjennom styrer og utvalg på ulike nivå.

14. Korleis kan vi utnytte utdanningskapasiteten, og særleg ledig utdanningskapasitet, best mogleg?

I dag er det i liten grad ledig utdanningskapasitet ved UiAs helsefaglige profesjonsutdanninger. Det har til nå også vært lite ledig kapasitet innen lærerutdanningene ved UiA, men med årets nedgang i søkertall kan dette endre seg.

For øvrig vises det til svar på spørsmål 17.

15. Kva er barrierane for å få til fleksibel og desentralisert utdanning?

UiA vil påpeke at høyere utdanning i Norge allerede er spredd rundt i landet, og sånn sett tilbys høyere utdanning i stor grad desentralisert. Videre understrekes det at det er kostbart å tilrettelegge for fleksible utdanningstilbud og drifte desentraliserte studiesteder.

Kapasitet til videreutdanninger og for fleksible og desentraliserte tilbud må finansieres på samme måte som øvrig utdanningskapasitet, dvs. med midler til studieplasser. Finansieringen må dekke kostnader ved å utvikle og iverksette slike tilbud. Det er ikke mulig å tilby heldigitale profesjonsutdanninger, all den tid det er mange ferdigheter som skal læres. Mange profesjonsutdanninger krever oppmøte og tilstedeværelse og skal trene studenten til å fungere og bidra inn i et profesjonsfelleskap. Å sikre løpende skikkethetsvurdering, for de profesjonsutdanninger som har dette, er også en utfordring i nett- og samlingsbaserte utdanninger.

UiA mener at dagens studietilbud i stor grad allerede er desentralisert, og det åpner seg stadig muligheter for å gjøre studiene mer fleksible. Utbygging av enda flere desentrale og fleksible utdanningstilbud må ikke gå utover kvalitet og kapasitet på grunnutdanningene som tilbys på campus og som bidrar til å utdanne de fleste profesjonsutøverne.

Det understrekes at distriktsvennlige utdanningstilbud må være kvalitativt like gode som utdanningene på campus. Slik situasjonen er med vanskeligheter med å rekruttere fagfolk er det også krevende å skulle spre kompetansen over store geografiske områder. Ved UiA har vi i en årrekke har gjennomført distriktsvennlige utdanninger, og vi ser at dette er kostnadskrevende.

UiA vil understreke distriktenes ansvar for å bidra til rekruttering av søkere til distriktsvennlige studier. Dette vil i mange tilfeller være en forutsetning for at studiene skal komme i gang.

16. Har de gode døme på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud i profesjonsutdanninger?

Universitetet i Agder startet allerede i 1999 en distriktsvennlig sykepleierutdanning tilrettelagt for studenter i Agder-regionen, som ikke bor i nærheten av studiestedet. Undervisningen er gjennomført samlingsbasert på campus UiA eller i distriktet, eller gjennom strømming av forelesninger. Ved opptak til distriktsvennlig sykepleierutdanning har det siden 2021 blitt stilt krav om geografisk tilknytning til utdanningsstedet. Dette opptaket er inndelt etter ulike regioner i Agder med krav om bosetting i ulike kommuner. UiA har siden 1999 tatt opp 307 studenter til studietilbudet. Av disse utgjør 2021-kullet 45 studenter, og studentene uteksamineres etter gjennomføring på deltid i 2025. Det har så langt blitt uteksaminert 192

studenter fra tidligere kull i den distriktsvennlige utdanningen. Det innebærer at den distriktsvennlige utdanningen i sykepleie ved UiA har en fullføringsgrad på 73 prosent.

Høsten 2022 tok UiA opp et kull studenter på distriktsvennlig barnehagelærerutdanning fordelt på tre regioner.

UiA starter høsten 2023 opp distriktsvennlig bachelorprogram i vernepleie. Tilbudet har 35 studieplasser fordelt på tre regioner. Tilbudet har 317 søknader (1. prioritet).

Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU) ble igangsatt som et svar på utfordringer i arbeidsmarkedet på grunn av oljekrisen. Også praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag ble tilbudt i denne sammenheng.

17. Kva må til for at fleire unge skal velje profesjonsutdanningar det er stor etterspurnad etter i arbeidslivet?

Et overordnet spørsmål når det gjelder styring av utdanningene, er myndighetenes mulighet til å påvirke studentenes studievalg. For mange av de store helseprofesjonene og lærerutdanningene er interessen også avhengig av arbeids- og lønnsvilkår. Alle profesjonsutdanningene er svært viktige for å opprettholde velferdsstaten og løse fremtidens utfordringer. Det er derfor essensielt å sikre rekruttering til disse utdanningene. God omtale og ulike tiltak for å bedre omdømmet til yrkene er sentralt.

Informasjon om høyere utdanning, karriere- og yrkesvalg bør gis forholdsvis tidlig i grunnskolen. Det kan bidra til at utdanningsvalgene blir gjort på et bedre grunnlag. Det er et særlig behov for dette når det gjelder utdanninger og yrker som i dag har skjev kjønnsfordeling, for eksempel sykepleie- og ingeniørutdanninger. Disse utdanningene er preget av at det er overvekt av ett kjønn. Bedre og mer informasjon om utdanningene kan bidra til å påvirke elevenes holdninger til utdanningene, og kanskje endre deres valg. Det kan bidra til å trygge rekrutteringen til disse profesjonene.

Teknologi- og realfagsutdanninger rekrutterer elever med realfagsfordypning fra videregående skole. Dersom andelen elever med slik fordypning ikke øker, er det også vanskelig å rekruttere studenter innenfor disse fagområdene.

UiA mener det må bli egne stillinger i barnehagene og en mulig karrierevei for de som bygger videre på barnehagelærerutdanning med en master i barnehagekunnskap.

18. Korleis kan vi mobilisere vaksne som har familie og økonomiske forpliktingar til å ta ei profesjonsutdanning?

Det arbeider en del personer i skoler og tjenestene som ikke har profesjonsutdanning, men som ønsker dette. Disse kan institusjonene nå med ulike former for fleksible tilbud som gjør det mulig å kombinere jobb og utdanning. Det forutsetter at det finnes tilstrekkelig etterspørsel etter slike tilbud i denne gruppen. Rammevilkår i form av økonomiske støtteordninger må være på plass for at dette skal la seg gjøre. Slike tilbud krever også kapasitet ved det enkelte lærested.

Det bør også vurderes om eksisterende tilbud kan tilbys med gjennomføring på en mer fleksibel måte. Større grad av fleksibilitet og bruk av insentiver som for eksempel rekrutteringsstipender, kan ha positiv effekt.

19. Bør fleire av profesjonsutdanningane organisere arbeidsplassbaserte utdanningar, yveggar, trestemesterordning eller forkurs?

For studier med rekrutteringsutfordringer kan dette fungere godt.

UiA har erfaring med Y-vei innenfor ingeniørutdanning og støtter at det gjøres nye forsøk med denne ordningen. Ordningen kan gi flere elever mulighet for å bli tatt opp til blant annet bachelorprogrammet i sykepleie og bidra til økt rekruttering til sektoren.

20. Er C-krav til opptak til masterutdanning til hinder for å videreutdanne helsepersonell med erfaring frå arbeidslivet?

Det er i dag opp til institusjonene å fastsette karakterkrav. I arbeidet med et felles masteropptak har en arbeidsgruppe vurdert om det bør være felles krav eller om det bør forskriftsfestes at det ikke skal være karakterkrav ved opptak til masterprogram.

UiA har et omfattende tilbud av helsefaglige masterprogram og videreutdanninger som krever bachelorutdanning og som har ulike opptakskrav. Til masterutdanninger med krav om arbeidserfaring før masterstudiet har UiAs Fakultet for helse- og idrettsvitenskap eksempelvis ikke praktisert C-krav. Vår erfaring er at slike generelle krav kan være til hinder for rekruttering til programmene. Vi ser heller ikke at det er et stort behov for å fastsette slike krav med mindre det kan begrunnes faglig. Det er sannsynlig at C-krav for alle mastergradsutdanninger ville redusert antallet kvalifiserte søkere.

21. Bruker institusjonane høvet til å sikre lokal rekruttering ved bruk av kvotar i opptaket til videreutdanning i helsefag? Kvifor/kvifor ikkje?

Til distriktsvennlige profesjonsutdanninger har UiA krav om at søkerne må ha geografisk tilhørighet til gitte kommuner. Jf. forskrift om opptak til høgare utdanning § 4.11.

Praksis

22. Korleis kan alle partar leggje til rette for at fleire får praksisen dei treng?

Praksis i denne sammenheng er obligatorisk veiledet praksis i helse- og sosialutdanningene og lærerutdanningene. Praksis er en viktig læringsarena. Finansiering og organisering av veiledet praksis er i dag ulikt løst for de ulike profesjonsutdanningene. Det vises til arbeid med fokus på praksisutfordringer som er gjennomført tidligere, rapport om praksis i helse- og sosialfaglige utdanninger fra UHR til KD i 2016 og NOKUTs «operasjon praksis» i perioden 2018-2020.

UHR understreket i sin rapport behovet for at de berørte departement bidrar med en samordnet innsats for å sikre mer helhetlige og forutsigbare rammebetingelser for det sektor- og tjenenesteovergrepene samarbeidet om veiledet praksis. Dette ville gjøre det enklere for UH-institusjonene og samarbeidspartnere i helse- og velferdstjenestene å følge opp sitt lovpålagte ansvar for at det skjer en tydelig utvikling i samarbeidet mellom UH-sektor og tjenestesektor. Prosjektet bekreftet også behovet for tydeligere og bedre samarbeid i det daglig arbeidet mellom utdanningsinstitusjon og praksisinstitusjon, med god avklaring av partenes roller, ansvar og ressursinnsats. Det ble fremmet følgende anbefalinger:

- Formalisert veiledningskompetanse hos praksisveiledere
- Bedre integrasjon mellom teori og praksis i utdanningene
- Utstrakt bruk av kombinerte stillinger

I de helsefaglige profesjonsutdanningene er det avgjørende at man har god dialog med aktuelle samarbeidspartnere i praksisfeltet. Dialogen bør skje innenfor rammen av et organisert samarbeid som tar utgangspunkt i samarbeids- og praksisavtaler. Avtalene bør ha

en langsiktig karakter, og behov for praksisplasser bør angis og være forutsigbart. Betydelige endringer i behov eller endringer i antall praksisplasser må varsles om i god tid.

Det er utfordrende at det gis økonomisk tilskudd kun til praksisplasser i kommunalt og statlig barnevern. UiA mener vi trenger større bredde i praksisfeltet og lik finansiering til alle.

Når det gjelder lærerutdanningene er øvingslæreravtalen sentral. Se svar på spørsmål 10.

23. Lærestadane og arbeidslivet er avgjerande for kvaliteten i praksisopplæringa. Kan regjeringa likevel gjere meir for at alle studentar får praksisopplæring av god kvalitet, både når det gjeld førebuingane til praksis og rettleiing og fagleg oppfølging av praksisen?

Det understrekes at praksis er en ressurskrevende læringsarena. Det er nødvendig å se på rammebetingelsene knyttet til praksisstudier i alle profesjonsutdanningene. Det er ulik finansiering for praksis for lærerutdanningene og for de helse- og sosialfaglige utdanningene, noe som gjør det nødvendig med en nærmere analyse av denne situasjonen.

Studentenes egen finansiering av praksisstudier er også ulik. Det bør utvikles støtteordninger som dekker studentenes merutgifter til praksis. Det bør utarbeides en permanent ordning hvor støtte til bo- og reiseutgifter er forutsigbar for studentene, og det blir lik praksis mellom institusjoner og utdanninger.

For UiA er det merkbart at rammevilkårene for de helsefaglige studiene har blitt forverret i de senere årene. Flere studenter, samt større tidspress på veilederne, bidrar til dette. Et mulig bidrag til å løse dette, ligger i å gjennomføre større deler av praksis som simulering. Det vil imidlertid kreve betydelige investeringer for de fleste av institusjonene. Det vil også kreve endringer i EU-direktivets krav om praksis i utdanningene.

Når det gjelder de helsefaglige utdanningene mener UiA at lovverket bør endres slik at det blir klart at kommunehelsetjenesten er like forpliktet som spesialisthelsetjenesten til å drive opplæringsvirksomhet.

Det er UiAs vurdering at mer overordnede rammeplaner kan gi utdanningene bedre muligheter for å forbedre praksis som læringsarena.

24. Korleis kan utdanningane førebu studentane på eit yrkesliv der dei er forventa å samarbeide med andre profesjonar?

Det understrekes at det allerede arbeides mye med tverrfaglige perspektiver og kunnskap om ulike personellgruppers kompetanse ved UH-institusjonene. Det vises også til formuleringer i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring som tar høyde for dette.

Av eksempler på tverrprofesjonell samarbeidslæring ved UiA kan følgende trekkes fram:

PROFUND (profesjoner i samspill) er et tverrfaglig samarbeid mellom profesjonsutdanningene sykepleie, sosionom, vernepleie, barnevern, lærer og barnehagelærer. Gjennom seminarer, diskusjoner, arbeid med case og praksis får studentene kjennskap til hverandres samfunnsmandat og profesjonsforståelse som en del av utviklingen av egen profesjonsidentitet. PROFUNDS mandat er å gjøre studentene bedre i stand til å samarbeide med andre profesjoner i sitt framtidige yrke.

I utgangspunktet er de helsefaglige profesjonene tverrfaglige i sitt innhold. I undervisningen er det imidlertid også lagt opp til undervisning sammen med andre helse- og sosialfaglige studenter.

Det er ønskelig med mer bruk av arenaer som PROFUND og samordning av praksis. Studentene må møte andre profesjoner under utdanning, og ha opplegg der de øver på samhandling og felles problemløsning.

25. Kva kan motivere til å ta imot fleire praksisstudentar og bygge ut samarbeidet om utdanning?

Det er viktig at veiledere tilbys et tilrettelagt opplæringstilbud som gir veiledningskompetanse. Ved behov bør veilederne tilbys oppfølging fra lærestedet.

Det bør være klare insitamenter knyttet til å være veileder.

Veiledere og praksissteder bør ha et faglig utbytte av at det tilbys praksisplasser ved virksomheten.

Praksisstedene bør få tilbud om samtaler med lærestedet hvor man gjensidig evaluerer hverandre i forhold til på forhånd definerte kriterier. Tilbakemelding fra studentevalueringer bør inngå i dette.

26. Er strukturen på praksis og mengda med praksis innan lærerutdanningane rett eller bør praksisperiodane vere lengre og slik gi høve til eit djupare innblikk i livet på ein skule eller barnehage?

UiA mener at praksis i lærerutdanningene fungerer slik det er nå, men mengden kan gjerne økes gjennom praksis én dag i uka eller en lengre periode. Vi skulle gjerne sett en bedre overgangsordning for nyutdannede/mentorordning.

Mangfald

27. Har de gjennomført tiltak for å auke mangfaldet i profesjonsutdanningane? Korleis har eventuelle tiltak verka?

UiA har siden 2018 hatt en ordning med tilleggspoeng for menn som søker opptak til bachelorprogrammet i sykepleie. Ordningen varer fram til og med opptak til kull 2023. UiA har så langt hatt gode resultater i arbeidet med å rekruttere flere menn til studiet i sykepleie, og har søkt om forlengelse av ordningen. En viktig bakgrunn for tiltaket er universitetets arbeid for sikre likestilling og mangfold.

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap har arbeidet med å rekruttere menn til sykepleie i en årrekke. Dette innebærer at fakultetet har lagt vekt på å synliggjøre menn i video- og billedmateriale i brosjyrer og på nett, samt ved informasjonsmøter om studiet rettet mot elever ved ungdomsskole og videregående skole. Fakultetet har vært opptatt av å få offentlig oppmerksomhet om utfordringene ved skjev kjønnsfordeling til studiet. Gjennom flere år har fakultetet tilbudt en særlig oppfølging av mannlige sykepleierstudenter for å sikre fullføring og positiv omtale.

Også ved lærerutdanningene er det gjennomført ulike tiltak, ofte som ledd i nasjonale satsinger, men vi har fremdeles en lang vei å gå.

UiA tilbyr lærerutdanning for tospråklige lærere, bachelorprogram. Studiet bidrar til økt mangfold i skolen.

28. Kva verkemiddel kan vi bruke for at profesjonsutdanningane tiltrekkjer seg studentar frå begge kjønn og ulike føresetnader og bakgrunnar? Kva bør rolla til offentlege styresmakter vere i dette arbeidet?

Det er UiAs vurdering at innføring av studieavgift for søkere fra utenfor EU/EØS bidrar til mindre mangfold.

I sammenheng med at kravene til utdanning i arbeidslivet økes, blir kjønnsbalansen i yrkene mer ujevn, med stor overvekt av kvinner. Det er behov for rekruttering av menn til utdanning for barnevern og sosialt arbeid, for eksempel ved bruk av kjønnspoeng.

Kjønnsbalanse er en utfordring som må løses lenge før elever skal velge høyere utdanning. Grunnlaget må legges i barnehagen og grunnopplæringen og det er der det bør settes inn tiltak. Det er vesentlig å arbeide systematisk. Erfaring tilsier at kampanjer virker dårlig.